

jades, / en bany, *untures* / e *faxadures*» (v. 4633); també v. 5261, supra; Belv. 1805, Lab. 1840], de UNCTURA id.; avui *untura* s'usa popularment amb valor de 'ungüent' («Posi's una *untura*» etc.), i hem d'entendre-la amb aquest sentit en el següent passatge de Pons i Massaveu: «En Manel --- demanà antecedents per a saber si 'l dolor era poagrós o reumätich, l'animä (=la noia) ab ses dites, y receptant-li una *untura*» (L'auca, 170). Id. en l'alt-aragonès de Bielsa (1965).

Ungir [1696, Lacav. «*Vntar* o *ungir* alguna cosa, de alguna matèria molla»; Belv. 1805; Lab. 1840 'signar amb els sants olis una persona de dignitat': s'ha especialitzat més aviat en aquesta accepció, vegeu *Dfa.* i *AlcM*, i notem l'ús que en fa Alomar en aquests bells versos: «Serens i forts, com l'art latina, / bogant en-vers la llum divina, / remontarem, altius, del món el gran corrent. / Bramularä, despïetada, / però vençuda, la ventada, / i el front cenyint-nos, la gelada / de celestial frescor *ungirà* el pensament» (*Els Poetes d'Ara*, Bna. 1924, 22.10)], pres del ll. *ungere* 'untar', 'ungir': *ungidor* [1696, Lacav.]; *ungiment* [id.]; Lab. 1840 remet a *unció* com a forma més usual.

Ungüent [amb la variant *en-* en Llull: «Si l'*engüent* on covenc que s'untäs e s sanäs la nafra del pecat original ---» (*Contempl.*, 60, 17); *unguens* en Alcoati, p. ii-v; *ungüent* en *Spill*, v. 15188, en FÀlegre, en el *Libre del Coch* (ms. 1480), *AlcM*; en Busa-Nebr., 1507 «*ungüent*: unguentum»; 1575, *TbPu*. «Lo qui fa olors y *ungüents* y aÿats: pigmentarius» (p. 163) etc.], pres del ll. *ünguëntum* id. La variant *engüent*, vista en Llull, apareix força sovint en textos antics: *AlcM* en cita un altre ex. de la *Contempl.* de Llull (115, 2); *VidesR* «de la passió de Jhesuchrist --- no fo venut l'*engent*» (71r1); Careta, *Barbr.* (s. v. *ungüent*) cita de les *Obres rimades* de Llull i de la *Doctrinal Moral* atribuïda a N. Pax (fi S. xiv) i del *Tirant*; el *DAG.* (s. v. *engüent*) inclou exs. del *Tresor de pobres* («--- e sien estopes mullades en aquetz *engüentz*») i d'*Eximilis e Mir.* («La Verge pres *engüent* de una capça que portava una de les vérgens», I, 213), i *AlcM* (s. v. *ungüent*) duu un altre de BMetge, *Somni*; en ACanals «*engüents* e perfums e medecines» (*Arra*, 177); en StVicentF, *Sermons* v, 119.20, 238.10; en el *Spill*, del qual hem citat *ungüent* (supra) apareix *en-* en v. 14925 (en ms., esmenat per R. Chabàs com *un-*). Encara que el Busa-Nebr. doni, s. v., la forma normal, a la V- posa «venedor de *engüents*: miropola»; *ongüent* en StVicentF, *Sermons* v, 236.19.

Avui *engüent* [əŋ-], que es deu a una dissimilació entre elements velars *uy-* i *gy-*, es pot considerar normal en el dialecte central, com sigui que fins i tot es pot sentir en boca de la gent culta; es diu amb *ey-* o *ay-* en el dial. oc. (*AlcM*)¹ *angüent* en val. (ib.); comp. la nota de Fenollar: «(Evitar de dir) --- *ongüent* o *angüent* per dir *ungüents*» (*Regles*, 85). A les Balears se sent *auguent* [əyğənt] mall. i men. (*AlcM*), o *ugent* (men.), i aquesta variant devia ser antiga: un ex. d'*auguent* en doc. de 1785 (BSAL VII, 420); Mn. AMAlcover en el seu vocabulari sobre el bestiar de llana dona *euguent de ronya*, transcrit *sugënt* (BDLC VII,

160; en ix, 287, apareix escrit *eugüent*, potser per error) i en les seves *Rondaies* usa la locució mall. *posar auguent de reblanir* 'tractar algú amb severitat per obligar-lo a cedir': «Jo, per *posar-hi auguent de reblanir*, la fas tancar dins aqueixa barraca ---» (*AlcM*).

Ungüentari 'ungüenter' (ant.) [c. 1460, *Spill* «ab què ls prelatz, / sos *ungüentaris* / e pigmentaris / fessen unguents / e fins pigments / preservatius» (v. 14451), «ell és rich metge, / aromatarí / e *ungüentari*, / cirurgia / ---» (v. 12218)];³ 'lloc on l'ungüenter guarda els unguents que té preparats' [Lab. 1840], pres del ll. *unguentarium* id.

Ungüenter [*ongüenter*, StVicentF «si algun mercader o algun *ongüenter* passe per algun carrer, tots sentiran la odor» (*Sermons* v, 69.23); *un-*, Belv. 1805].

Unció [Llull; ACanals], pres del ll. *unctio*, -onis, 'acció d'ungir' [onció en *VidesR*: «La onció d'él (=de l'Esperit Sant) vos enseya de totes causes» (117r1); ACanals «—O ànima mia! --- Sàpies que'l amador e redemptor teu t'a preposada a totes aquelles --- ha't untada ab aquell oli de goig ab lo qual ell és stat untat, per tal que aquell qui, de Christ, és dit cristià, del untat reebés *unció*» (*Arra*, NCl. XLIX, 154.13); Sor Villena «--- Rey unctat de la *unctio* diuina ---» (*Vita Chr.*, cap. 123, *AlcM*), metàfora que es va usar en la teologia cristiana com a símbol especial de 'la gràcia de l'Esperit Sant que penetra l'ànima del cristià i que la mou a la perfecció' (ja en Lab. 1840, expressat un xic diferentment): d'on el sentit de 'devoció i fervor religiós': NOLLER «La protecció de mossèn Pere, d'aquell sant a qui pregava amb *unció* veritable, no l'abandonaria» (*Febre d'Or* II, 291), «--- amb *unció* de novícies ---» (Vidal Mirall, *AlcM*); i d'on, a més a més, el sentit de 'dolçor penetrant (en la paraula, en el to, en la veu)': «La seva veu atonada, clara i bonica, tenia una *unció* molt pròpia del cas» (Joan Santamaria, *AlcM*). Alomar, d'altra banda, empra *unció* amb valor de 'dolçor divina': «I amb la mirada dels teus ulls portares / una *unció* de femení delícia / sobre la mascle visió d'oprobi / de les reines vençudes» (*Gabriel Alomar: Els Poetes d'Ara*, Bna. 1924, p. 49.10).

Llull usa el *sagrament d'unció* amb valor del 'sagrament d'extremunció': «Baptisme, Confermació, Sacrifici, Penitència, Matremoni, *Unció* --- cascú dels sagraments demunt dits. --- la savieja divinal ha ordenat que en l'entrament que hom fa en lo món sia Baptisme lo primer sagrament, e que la *extrema Unció* sia lo darrer» (*Blanq.*, NCl. III, 164.26-166.10); 1575, *TbPu*. «*Extremunciar* lo malalt: Sacro oleo inungere aegrotum» (p. 241); sobre aquest compost i derivats vegeu s. v. EXTRA (III, 835a23ss.); notem a més *perunciar* 'extremunciar' en doc. eiv. de 1562: «Johan, prevere, après de haver *perunciat*, Déu li haiuda que millora en sanitat, y havent rodada tota la staca, dexaren de vetllar-lo, y resta la stacha a Miquel Palerm» (Macabich, *Sta. M. La Major*, 39): format per la contaminació de *pernoliar* (vegeu també s. v. *peroliar*, OLIVA).

¹ Ja en *Gral. Est. Gall.* (S. XIV): «que *untasse* toda a arca de dentro de vitume» (37.25). — ² Gall. *unto*